

Амалэу щыӀэхэм атегущыӀагъэх

Программэу «Приоритет-2030» зыфиӀорэм тегъэпсыхъагъэу Адыгэ къэралыгъо университетым ихэ-хъоныгъэкӀэ амалэу щыӀэхэм атегущыӀагъэх Адыгеим и Лышхъэу Къумпыл Муратрэ гъэӀорышӀэнымкӀэ Московскэ еджаплэу СКОЛКОВО общест-веннэ стратегиэмкӀэ и Институт идирек-торэу, профессорэу Андрей Волковымрэ. Адыгэ къэралыгъо университетым ирек-торэу Мамый Даутэ зэдэгущыӀэгъум хэлэжыагъ.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

сыгъэ лъэганӀэр зэрэ-иныр ары. ХэгъэгумкӀэ математическэ гъэсэ-ныгъаӀэр университе-тым истратегие итхъаӀэу зыхъукӀэ, ар университетымкӀэ амал гъэӀлэгъонэу хъуит, иӀуагъэу иӀэри щыӀэныгъэм щыпхыры-щыгъээн фаеу пигъэрыль кӀэуцуит», — кыӀуагъ Андрей Волковым.

Адыгэ къэралыгъо универси-тетым иректорэу Мамый Даутэ программэм тегъэпсыхъагъэу апшӀэрэ еджаплэм зэшӀуихырэ юфыгъохэм афэгъэхыгъэу кы-лотагъ. 2030-рэ илъэсым нэс Адыгэ Республикэм социаль-нэ-экономикэ хэхъоныгъэу ышӀыщтым и Стратегие щыгъэ-пытэжыгъэ хъугъэ инициативэ-хэм адештэх университетым фэхъурэ зэхъокӀыныгъэхэм ялъэныкӀо шхъалэхэр. Ахэр зэкӀэ зэпхыгъэхэр хэгъэгумрэ шӀолпырхэмрэ инновационнэ экосистемэмкӀэ ялофшӀэн иӀуа-гъэу кытырэм джыри нахь хэгъэхъогъэныр ары.

Джыри мэхъанэшхо зӀлэу щытыр кӀэлэгъэджэ кадрэхэр кӀэгъэхъазырыгъэнхэр ыкӀи гъэсэныгъэм илъэныкӀо пстэу-ми инновационнэ методическэ ушэтынхэр ащызэхэщэгъэнхэр ары.

АР-м и Лышхъэ
ипресс-кӀулыкӀу

Республикэм и Лышхъэ зэлукӀэгъур кызыӀуихызэ кы-зэрэхигъэщыгъэмкӀэ, апшӀэрэ гъэсэныгъэм хэхъоныгъэ егъэ-шӀыгъэным республикэм ифедэ хэлъ ыкӀи ренэу ыналэ ащ ты-регъэты. Республикэм отраслэ пстӀэхэмкӀи шӀэныгъэ куу зӀлэ кадрэхэр ищыкӀагъэх ыкӀи Ады-геим иапшӀэрэ еджаплэхэм — МыекӀопэ къэралыгъо техноло-гическэ университетымрэ Адыгэ къэралыгъо университетымрэ — пшӀэрылхэм язэшӀохынкӀэ ренэу гъусэныгъэ адытӀ.

«Республикэм иапшӀэрэ еджаплэхэр кӀэцӀаӀо зыфэхъухэрэ юфтхъаб-зэхуу апшӀэрэ гъэсэны-гъэм хэхъоныгъэ егъэшӀыгъэным епхы-гъэу щытхэм тэ аде-тгъаитэ. Стратегиче-скэ академическэ нӀцӀэ-ныгъэмкӀэ «Приори-тет-2030» зыфиӀорэ программэм Адыгэ къэ-ралыгъо университетыр зэрэхӀажьэрэм джыри нахь зиушӀомбгъуным-кӀэ ыкӀи иамалхэм ахэхъонымкӀэ лъэщэу ииӀуагъэ кӀекӀыщт, ау

ащ дакӀоу гъэсэныгъэм ылъэныкӀоӀэ кӀэуцурэ къэралыгъо пигъэрыль-хэр пхырыщыгъэнхэмкӀэ пигъэдӀкӀыжэ инэуи ар щыт. Мамый Даутэ нӀ-цӀэныгъэ дызэрхыгъэ сӀ-науыгъэ зыхэлъ мате-матикхэр кыххэгъэщы-гъэнхэм ыкӀи ахэм Ӏэ-пыӀлэгъу ятыгъэным ис-системэ гъэнэфагъэ гъэ-цӀаӀагъэ мэхъу. Ау мыщ дӀажьым кыххэгъэщы-гъэн фае, университе-тым а лъэныкӀомкӀэ амалэу иӀэхэр зэри-гъэфедэхэрэм имыза-кӀоу, кӀэлэгъэдӀжэ ка-дрэхэм ягъэхъазырын фыриӀэ екӀолӀаӀэри кыгъэӀажьыӀнэу щыт», — кыӀуагъ Къумпыл Мурат.

Программэу ыпшӀэкӀэ зигугъу кӀэтшыгъэм зэрэхӀажьэрэм ишӀуагъэкӀэ Адыгэ къэралыгъо университетым амалыкӀэу кы-ӀэкӀэхъан ылъэкӀыщтхэр Андрей Волковым кыгъэӀагъэх.

«Мы программэм хэгъэ-

гум иапшӀэрэ еджэпӀэ анахь дӀэгъухэр ыкӀи гъ-гъэпӀэ инхэр кӀэзы-тыхэрэр хӀалажӀэх, итгъо-лпырхэм яапшӀэрэ еджаплэхэмкӀэ псын-кӀагъон а юфыр, сыда нӀомэ, шӀэхъэ лъагъу щыӀэхэм кӀапкӀыры-кӀыххэз ахэм уасэ ара-

ты. НепӀкӀэ тызэс-жыгъэу щытыбэмэ икӀэрыкӀэу тахӀплӀэ-жыын фаеу мэхъу ыпӀкӀэ тылгыкӀотӀным пае. Сэ Адыгэ къэралыгъо уни-верситетым анахь лъэ-щэу сыгу рыхъэу сынаӀэ зыкӀытесыдзагъэр хы-сан еджаплэу иӀэр зынэ-

Джэныкъо машлор орэмыкIуас!

Унагъом, шульэгъум ыкIи шыпкъагъэм я Мафэ мэфэклI шыклэм тетэу Пушкиным ыцIэ зыхырэ лэпкъ унэм цыхагъэунэфыкIыгъ. АР-м IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэ ащ кIэщакIо фэхьугъ.

Мы мэфэклI дахэр зыщылэр бэшлагъэ, ау 2022-рэ ильэсым УФ-м и Президент иунашъокIэ, апэрэу официалнэу хагъэунэфыкIыгъ. Джащ фэдэу мыгъэ Адыгеир ильэси 100 зэрэхьурэм кыдыхэлъытагъэу, ильэс 25-м шлокIэу кыздэдэгъэшлэгъэ унэгъуи 100 Iофтхьабзэм цагъэшлуагъэх, унагъом иджэныкъо машло мыкIосэным емызэщыжъэу фэбанэхэрэм шIэжъ медалэу «За любовь и верность» зыфилорэр аратыгъ.

МэфэклI Iофтхьабзэм кырагъэблэгъагъэхэм гущылэ фэбэхэмкIэ закыфигъэзагъ АР-м IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу Ирина Ширинам.

— Непэ мыш кыщызэрэу-гъоигъэ унагъохэр шульэгъум, цыхъэшлэгъу пкъэум, кIэлэпIуным ищысэтэхыпIэх. Мыхэр ильэс 25-м кыщегъэжъагъэу ыкIи ащ нахьыбзэу цыIэныгъэ гъогум зэдытетых. Анахьыбэрэ зэкIыгъугъэ зэшхьэгъусэхэм ильэс 63-рэ кыздэдагъэшлагъ. Адыгеим кьэралыгъо гъэпсы-

кIэ зилэр ильэси 100 зэрэхьурэм фэдэу унэгъуи 100 дгъэ-шлонэу кьедгъэблэгъагъ, ахэм зэкIэми медальхэр, цытхьу тхылъхэр, шухьафтынхэр яттыщтых, — кылуагъ Ирина Ширинам.

Нэужым зэгурыложэ зэшхьэгъусэхэм кьафэгушуагъ граждан Iофхэм язытет тхыгъэнымкIэ АР-м и ГъэлорышIапIэ ипащэу А Лариса Волчановскаяр.

— Унагъом имэхьанэ зыкьегъэлэтыгъэным ыкIи ащ Iэпылэгъу фэхьугъэным мы уахътэ кьэралыгъом ыналэ тырегъэты. УФ-м и Конституцияе ауужырэ зэхьокIыныгъэу фашыгъэхэм кьагъэнафэ хьульфыгъэмрэ бзыльфыгъэмрэ язэгурылоныгъэ унагъом ылапсэ зэригъэпытэрэр. Унэгъо пытэр — кьэралыгъом ылапс. Ильэс зэкIэлъыкIохэм азыфагу илIэпытэныгъэр, зэфыщытыкIэр агъэпытэзэ цыIэныгъэ гъогум зэдытет зэшхьэгъусэхэм сыгу кыздеIэу сафэгушIо. Унагъом иджэныкъо машло зымыгъэклэу сэхэрэр унэгъо ныбжыкIэхэм цысэшлу афэхьунхэу сафэяло, — кылуагъ ащ.

Iофтхьабзэр муниципальнэ творческэ купхэм кьагъэхъазырыгъэ мэфэклI концертым кыгъэбаигъ.

ИШЬЫНЭ Сусан.

Сурэтыр Iэшъынэ Аслъан тырихыгъ.

Медицинэ учреждениехэм ахэхъо

Программэу «АР-м псауныгъэр кьэухъумэгъэнымкIэ икьулыкьу гъэкIэжыгъэныр» зыфилорэм кыхиубытэу медицинэм иучрежденииплI 2022-рэ ильэсым ашIын гухэлъ щыл.

Мыекъуапэ ирайон цIыкIоу Восходым, поселкэу Инэм поликлиникакIэхэр къащашIых, къуаджэу Джэдэжъаплэ ыкIи поселкэу Дружбэм амбулатори-ехэр ащагъэпсынхэу ыуж ихьагъэх. IофшIэнхэр 2023-рэ ильэсым ыкIэм нэс аухынхэу щыт. Поселкэу Каменноостскэм дэт поликлиникэм игъэкIотыгъэ гъэцэкIэжынынхэр рашылагъэх.

IофшIэнхэм кьадыхэлъытагъэу унашхьэхэр, электричествэм ирыкIуаплэхэр зэблахьугъэх, гъэфэбаплэхэр ыкIи поликлиникэм ыклоцI агъэцэкIэжыныгъэх.

— Каменноостскэм дэт поликлиникэм игъэцэкIэжынын сомэ миллион 18,1-рэ пэгухьанэу агъэнафэ. Джырэ уахътэм джэхашьохэр, уна-

шхьхэр зэблахьугъэх, — ело Мыекъопэ район сымэдэжыным иврач шхьалэу Алла Чернышовам.

Мы ильэсым IофшIэнхэр аухынхэш, сымаджэхэр мыш кьэклоплэнхэ амал ялэ хъужьыным щэгугъых. Поликлиникэм рашылIэгъэ игъэкIотыгъэ гъэцэкIэжынынхэм яшлуагъэкIэ ар нахь зэтэгъэпсыхьагъэ хьуцт.

Хьыкум приставхэм къаты

Кьэралыгъом шъуикIынэу шъуфаемэ...

Хьыкум приставхэм я Федеральнэ кьулыкьурэ УФ-м цифрэ шыклэм хэхьоныгъэ ышIынымкIэ, зэпхыныгъэмкIэ ыкIи коммуникацияе жьугъэмкIэ и Министерствэрэ зэгъусэхэу Кьэралыгъо фэло-фашIэхэм япортал «Урысыем уикIыным пэе пэрыохьухэр шыгъэзыхьагъэ зэрэхьуцт шыкIэр» зыфилорэ сервискIэр цатIупшыгъ.

Мыщ фэдэ еклопIакIэм ишлуагъэкIэ чIыфэ зытелъ цIыфым ищыкIэгъэ кьэбарыр псынIкIэу кыIэклахьэ, кьэралыгъом игъу-

напкъэ зэпчынымкIэ пэрыохьоу цыIэхэм зацигъэгъозэн елъэкIы. Ащ пэе унэе кабинетым ихьан фае.

ЧIыфэу ателъыр зыфэдиизыр зэрагъэшIэн зэралъэкIыщтым даклоу, ар апщынынымкIэ амалэу цыIэхэми цIыфхэм зацагъэгъозэн алъэкIыщт.

Шъугу кьэдгъэкIыжынын, чIыфэр сомэ мин 30 мэхъумэ, ар зытелъым кьэралыгъом игъунапкъэ зэпчынын ымылIэкIынэу хьыкумым унашъо ышIын ылъэкIыщт. Ау, гущылэм пэе, кIэлэ-

плупкIэм итынIкIэ чIыфэр сомэ мини 10-м нэсыгъэмэ кьэралыгъом урагъэкIыщтэп.

2022-рэ ильэсым мэкъуогъум и 1-м ехьулэу, чIыфэ зытелъхэр охътэ гъэнэфагъэкIэ кьэралыгъом икIынхэ фимытхэу хьыкум приставхэм я Федеральнэ кьулыкьу АдыгеимкIэ и ГъэлорышIапIэ илофышIэхэм унэшъо мин 19,3-рэ ашIыгъ. Ахэр Iоф мин 28,5-м ателъытагъэх.

Хьыкум приставхэм я Федеральнэ кьулыкьу АдыгеимкIэ и ГъэлорышIапIэ ипресс-кьулыкьу.

ЫпкIэ хэмылгъэу загъэпсэфын алъэкIыщт

Адыгеим ис кIэлэеджэкIо анахь дэгъу мин 1,2-м ехьумэ ыпкIэ хэмылгъэу тишъолыр зыщагъэпсэфын алъэкIыщт. Я 5 — 9-рэ классхэм арыс кIэлэеджакIохэу кыхагъэщыгъэхэм загъэпсэфын алъэкIынэу социальнэ сертификатхэр аратыщтых.

Шъугу кьэдгъэкIыжынын, Адыгеир пилотнэ шъолпырхэм ахэхьагъ, ащ кыдыхэлъытагъэу мы ильэсым кыщегъэжъагъэу ыпкIэ зыхэмыл сертификатхэр кIэлэеджакIохэм аратхэу рагъэжъагъ. ЗекIонымкIэ фэло-фашIэхэм ягъэцэкIэн кыдыхэлъытагъ ахэм Адыгэ Республикэм зыщагъэпсэфыныр. Ащ хахъэ жьогъуи-щым нахь мымакIэ зилэ хьакIэщым чэщ-зымафэм кыщегъэжъагъэу зэрэчагъэсыщтхэр, сыхъатиплI пэпчэ зэрагъэшхэщтхэр. Джащ фэдэу гидыр ягъусэу чIыплэ дахэхэр кьарагъэплъыхьащтых, зыгъэпсэфыпIэхэм ыпкIэ хэмылгъэу ащэщтых ыкIи кьащэжыщтых.

АР-м зекIонымкIэ ыкIи зыгъэпсэфыпIэхэмкIэ и Комитет кызэрэцагуагъэмкIэ, 2022-рэ ильэсым нэбгырэ 1259-мэ сертификатхэр аратыщтых. Ахэр зытырагощэщт кIэлэцIыкIухэр:

— еджэнымкIэ гъэхьагъэ зышIыгъэхэр, сэнаушгъэ зыхэлъхэр;

— зэгурылоныгъэ зэрымыл ыкIи гъот макIэ зилэ унагъохэм кьарыкIыгъэхэр;

— муниципальнэ, республикэ ыкIи урысые олимпиадэхэм, зекIо-краевед мэхьанэ зилэ зэнэкьокьухэм текIоныгъэ кьащIдэзыхыгъэхэр.

Социальнэ сертификатыр кьыратынымкIэ кьэралыгъо фэло-фашIэхэм ягъэцэкIэн епхыгъэ лъэлу тхылъыр атын алъэкIыщт ежъ кIэлэцIыкIухэм, ахэм янэ-ятэхэм, зыныбжъ имыкьугъэхэм алъыплъэхэрэм, гъэсэныгъэ органи-зациехэм ялIыкIохэм.

ЫпкIэ хэмылгъэу кIэлэцIыкIухэр зекIо клонхэм епхыгъэ проектыр Урысыем ишъолпыр заулэмэ ащагъэцакIэ. АдыгеимкIэ мы Iофым фэгъэзагъэх АР-м зекIонымкIэ ыкIи зыгъэпсэфыпIэхэмкIэ и Комитетрэ IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэрэ. Ведомствэ пэпчэ шэпхъэ-правовой актым ипроект ыгъэхъазырыгъ, мы уахътэм ехьулэу экспертизэ ашIы. Ар заушэтыкIэ сертификатым итын рагъэжъэщт. Мы фэло-фашIэр Урысыем апэрэу цагъэцакIэ, ащ кьыхэкIэу документхэм ягъэхъазырын шъолпырхэм кьин кыщыхьугъ. Арэу щытми, Iофыр гъэцэкIагъэ хьугъэ.

Искусствэр – тибайныгъ

«Налмэсыр» тиджэмакъ

Адыгэ Республикэм и Мафэхэу ФедерациемкӀэ Советым щыкӀуагъэхэм якультурнэ лофтхьабзэхэр гъэшлэгъоныгъэх.

Къэралыгъо гъэпсыкӀэ иӀэу Адыгеир зыпсэурэр илъэси 100 зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэ зэхэхэм ФедерациемкӀэ Советым икӀулыкӀушӀэхэр, Адыгеим илӀыкӀохэр, нэмыкӀхэри хэлэжъагъэх. Адыгеим иансамблэхэу «Налмэсым», «Ислъамыем» якъашӀохэмкӀэ, оредхэмкӀэ лъэпкъ искусствэм ихэхьоныгъэхэр къагъэлъэгъуагъэх.

Дунаим щыцӀэрыӀоу, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо академическэ лъэпкъ ансамблэу «Налмэсым» къашӀохэу «ЗэфакӀор», «Адыгэ уджхэр», «ӀэкӀыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм язэхэт къашӀу» зыфилорэр, ижъырэ къашӀоу «Ислъамыер» Налмэсым дахэу къышӀыгъэх.

— Пчыхъзэхэхэр гъэшлэгъонэу, гум шӀукӀэ кӀынэжъынэу кӀуагъэ, — къытиӀуагъ «Налмэсым» ихудожественнэ пащэу, Урысыем, Абхъазым, Пшызэ шӀолпырым язаслуженнэ артистэу, Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу Хьоджэе Аслъан. — Концертым еплъыгъэхэм лъэшэу тафэраз. Ти Лышъхъэу Къумпыл Мурат

пчыхъзэхэхэм икӀэух артистхэм къакӀэлъырыхы, гушыӀэгъу

къафэхъу, ахэм къафэрэзагъ. «Налмэсым» иконцертхэмкӀэ

цӀыфхэр нахьыбэрэ ыгъэгъушӀонхэм фэхъазыр. Ансамблэм

илофшӀэн нахь дэгъоу зэхыщӀэным, ифӀэло-фашӀэхэр гъэцӀкӀэ-гъэнхэм афӀшӀ Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Къумпыл Мурат Правительствэм, Парламентым лофыгъо гъэнэфагъэхэр зэшӀуахыгъэх. Урысыем иансамблэ анахь цӀэрыӀомэ «Налмэсыр» ащыц зэрэхъугъэм гушхоныгъэ къытхельхъэ.

Белоруссием къыщышӀошт

Мы мафэхэм «Славянский базар» зыфилорэ зэхэхэр Беларуссием щыкӀошт. «Налмэсыр» лофтхьабзэм рагъэблэгъагъ, бэдзэогъум и 12-м гъогу тыхагъ.

ПӀшлорыгъэшӀэу зэхэщакӀохэм къызэралӀуагъэмкӀэ, бэдзэогъум и 15-м, пчыхъэм сыхьатыр 9-м рагъэжъэшт концертым «Налмэсыр» хэлэжъэшт, телевидениемкӀэ зэхэхэм фэгъэхьыгъэ къэтыныр къагъэлъэгъошт.

ТильӀапӀэу «Налмысым» имурадхэр къыдэхъунхэу, лъэпкъ искусствэр джыри нахь лъагъу ыӀэтынэу, Адыгэ Республикэм щытхъуцӀэу иӀэм хигъэхъонэу фӀэтӀо.

Опсэу, ти «Налмэс-налкъутэу» тыгъэм дӀэшӀытӀэр! О уишӀушӀагъэ лъэпкъым, Адыгэ Республикэм ацӀэхэр лъагъу дунаим щелӀэтых.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Джырэ лъэхъаным диштэу зэтырагъэпсыхъэ

Лъэпкъ проектэу «Культурэм» къыдыхэлъытагъэу Шэуджэн районым ит поселкэу Тихоновым дэт тхылъеджапӀэм игъэклотыгъэ гъэцӀкӀэжъынхэр рашӀылагъэх. Ащ сомэ миллиони 5,56-рэ пӀуагъэхьащт, сомэ миллиони 5-р федеральнэ бюджетым, сомэ мин 50,6-р республикэ бюджетым къытӀупщыгъ, адрэр республикэ ыкӀи муниципальнэ бюджетхэм къахэхыгъ.

ТхылъеджапӀэм иинагъэ хагъэхъуагъ ыкӀи нэмыкӀэу зэтыраутыжыгъ. Джы узэрӀӀэхьащтыр, куп зэхэтхэм лоф зыщашӀэн алъэкӀыщтыр, кӀэлэцӀыкӀухэр къызэкӀолӀэщтыр, лофтхьабзэ зэфӀэшъхьафхэр зыщызэхэщӀэщтыр, компьютерхэр зычӀэтыщтыр, узакъоу узыщеджэн плъэкӀыщт чыпӀэр гошчыгъэх.

— ЧыпӀэхэр дгъэнафэхэ зэхъум къекӀуалӀэхэрэм ящыкӀагъэхэр ары анахъэу къыдэттытагъэр. Джырэ лъэхъан диштэу титхылъеджапӀэ гъэпсыгъэ хъугъэ. Поселкэм щыпсэухэу, тхылъеджапӀэм къакӀохэрэм анкетирование ядгъэшӀыгъ. «ТхылъеджапӀэм зырифӀэшӀуащэу лоф ышӀӀэным пае сыда ищыкӀагъэр?» зыфилорэ унчӀэм иджэуапхэм ащыцӀэу апэрэ чыпӀэр зыубытыгъэр Интернетыр ыкӀи Wi-Fi къеицӀӀэгъэнхэр ары. Ащ ыуж тхылъ гъэшӀӀэгъонхэр чӀэ-

лӀынхэ, джырэ уахътэ диштӀэрэ оргтехникӀэ зетегъӀпсыхъэгъэн, компьютер классхэр иӀӀнхэ зэрӀафэр къа-
уагъ. ГъэцӀкӀэжъынхэр зери-
цыкӀӀэгъагъэри бэмэ кыыхагъэ-
ицыгъ, — еӀо поселкэу Тихо-
новым дэт къоджэ тхылъеджа-
пӀэм ипащэу Марина Кондра-
тсёвам.

— Лъэпкъ проектэу «Культурэм» ифедеральнэ проектэу «Культурная среда» зыфилорэм къыдыхэлъытагъэу лофшӀӀӀнхэр дгъэцӀкӀагъэх. Сомэ миллиони 2,04-рэ зытефӀэгъэ тхылъ 3143-рэ къэтицӀэфыгъ. Муниципальнэ ахыцӀэмкӀэ интерактивнэ Ӏэмэ-псымэхэр, тхылъеджапӀэр зрагъэкӀӀэрӀӀэщтыр зэдгъэгъотыгъэх, — еӀо Шэуджэн районым культурэмкӀэ

и ГъӀорышӀапӀэ ипащэу Къэрэбт Айдамыр.

Аужырэ шапхъэхэм адиштэу зэтырагъэпсыхьажыгъэ тхылъеджапӀэм кӀэлэцӀыкӀухэм, ныбжыкӀӀэхэм, нахьыжъхэм апае лофтхьабзэ зэфӀэшъхьафхэр щызэхэщӀэтых. Ар цыфкӀуапӀэ хъунэу, еж поселкэм щыпсэухэрэм ямызакъоу гъунэгъу псэупӀэхэми къарыкӀхэзэ къекӀолӀӀӀнхэу мэгугъэх.

Уахътэр ыкIи тхаклор

«Лагъорэ»

Тарихъ романыкIэм сигъэшIыгъэ

АпэрэмкIэ, романым купкI фэхъугъэ хышъэр — ныбжьыкIитIоу шIу зэрэлъэгъугъэхэм тыр апэуцужы, кIодыкIае зэрэхъугъэхэр, къушъхъэбгы лъагэм зыкызэрэрадзыхыжыгъэр бэшIагъэу тэшIэшъ, ащ нэмыкI горэ къепIоллэжыныу щымытэу къытцэхъу, ащ авторым акъыл гупшысэххо хилъхъагъэми икъоу гу лъыттэрэп. РоманыкIэу адыгабзэкIэ журналэу «Зэкъошныгъэм» кыдэхъагъэми, джы урысыбзэкIэ зэдзэкIыгъэу тхылъэу кыдэкIыгъэми зы жыкыэщэгъукIэ сяджагъэшъ, мы художественнэ произведение шIагъом гу лъымытахэу узэрэзылэкIиубытэрэм гу лъыстагъ.

дэлостым, ахэм зэкIэми адыгэ лъапкыр ижыкIэ зыфэдагъэр ашIэ зэрэхъуцтыр зэхэошIэ. Ежъ романыкIэу «Лагъорэ Накъэрэ» кыфэзгъэзэжынышъ, ар тыгу щыц ышIынымкIэ тхаклор зэрэзышъхъамысыжыгъэр — зэкIэ Iотэжъ шыкIэм тетэу, пасэм адыгэхэм ящылэкIагъэр, якъушъхъэ чIыпIалъэу зыщыпсэхуэрэр, ячIыопс зэтет, яогу, я Тыгъэ Тхъэшхо шIолIыкIэху, хэти ышъхъэ ыIитIукIэ фишIэжыкIэрэм ыгъатхъэу, лэжыгъэр ашIэу, былымхэр ахъоу, яфэныкыуагъэр зэкIэ зыфашIэжъэу, IашIохъу, кIышым гъучIыр щафытэу, Iэдэ-уадэхэр ашIыхъу, унагъом мэхъанэ фашIэу, хъулыфыгъэмкIэ лIыгъэр апэрэу, апшъэ ифэщтыгъэр бэдэд. Бзыльфыгъэр — ны, шъхъэгъус, онджэкъ машом иухъумэкIуагъ.

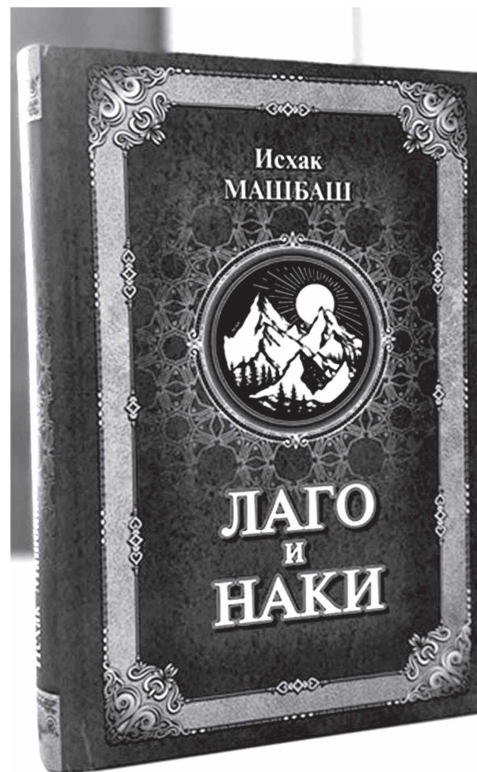
Шъыпкъэ, тхэкIо цIэрыIоу МэщбэшIэ Исхъакъ гупшысэ зэпыгъэжэнымкIэ, сюжет уфэуцIэр гъэпсыгъэнымкIэ ыкIи зыщыцIагъэм ар кыкыудынымкIэ, игерой шъхъалэхэм япортретхэр, яшыкIэ-IуакIэхэр ыкIи охътэ чыжъэу ахэр зыщыпсэхуэрэр, яамал-къулайхэр, япсэу-кIагъэр кыригъэлъэгъукIынымкIэ, романым хэт образ шъхъалэхэм ыкIи ахэм къядзэкIыгъэхэм уафигъэнэлосэн къодыер арымырэу, зэманэу бэшIагъэу Iу-кIотыгъэр нэм кыкIыгъэуцонимкIэ ыкIи а зэкIэ кыппэблагъэ хъунымкIэ литературнэ шыкIэ-амал гъэшIэгъоныбэ ыгъэфедагъ. Тарихъ романым хэлъ гупшысэр, адыгэ щыIакIэр а лъэхъаным зыфэдагъэр пшIошъ ыгъэхъоу, образ зэфэшъхъафхэмкIэ, ащ къышIэкIыгъэхэмкIэ, лъапкыым ижыкIэ охътэ пычыгъо гъэнэфагъэм изытетыгъэр — идунэеоплIыкIагъэр, идунэететыкIагъэр кыпплIыгъэлэсэу романыр гъэпсыгъэ, ар — Iэпэлэсэныгъ.

Хъэцком тегъэщэжыгъэ цыджыгъэ къабзэр кызэрэзэтешыкIырэм фэдэу, романым кылуатэрэр зэкIэ зэкIэлъыкIо-зэдиштэу узэлъызылIубытэу кысщы-хъугъ. Тхылъыр бзэ къэбзэ IэшIоу зэрэ-тхыгъэр зэхапшIэу, еджэгъошIу — уегъэдало, узIэпещэ, уегъэгупшысэ. Мыщ фэдиз шIуагъэ зыхэлъ тарихъ романыкIэр МэщбэшIэ Исхъакъ итарихъ романыбэу тыгу къынагъэхэм ясатыр пытэу зэрэхъуцтыр сшIошъ мэхъу.

Зигугъу къэсшIырэр тхылъыкIэу «Лагъорэ Накъэрэ» («Лаго и Наки») зыфилоу бэмышIэу урысыбзэкIэ кыдэкIыгъэр ары. Непэ тхылъеджэхэм янахъыбэм урысыбзэр ялэрыфэгъушъ, ащ еджэкIуабэ зэригъотыштым уехъырэхъышэрэп. ЕтIани ежъ тхаклор, хабзэ зэрэхъугъэу, кIэлэеджэкIо цыкIухэм, студентхэм, ныбжьыкIэхэм зэралукIэу зэрахъэрэм, ахэм итхылъыкIэ пэлчъ Iломи хъунэу зэраритырэр кызыдэплIытэкIэ, романыкIэм цыфыбэ зэреджэштIым, зэригъэ-

Зы унагъо ищысэкIэ МэщбашIэм тарихъ уахътэр ыкIи хъугъэ-шIагъэр кы-зэхэкIыгъэр IэпкIэ-лъэпкIэгъэ къодыеу щымытэу, кылуатэрэм купкIышхо иIэу, романыр ыгъэпсыгъ. Сюжетэу пстэуми тшIэрэм къулайныгъэ-Iэпэлэсэныгъэ хэлъэу шъорэ лырэ фишIыгъ. БлэкIыгъэ охътэ чыжъэр, ащ щыпсэхуэ цыфхэм ядунэететыкIагъэр, нахъыж-нахъыкIэ зэфыщытыкIэхэр, щылэкIэ-псэукIэм зэфэмыдэныгъэу хэлъхэр, дунэе шъуа-шэхэм ялыеу адыгэхэм Тхъэм къарипэсыгъэм идэхэгъэр романым нэрылэгу кыпфешык.

ЦIыфыр мы Дунэешхом кызытэхъом, ар анахъ зыфэныкыоу щыт бзэр кызэрэуилъхъагъэр, гушылэр акъылым илIыкIоу кызэрэритыгъэр произведением щызэхэошIэ. ЗэлъашIэрэ тхэкIо Iэпэлэсэм ешIапэ гушылэм илэшIугъэ-лъэшыгъи, ихылэгъэ «сэ» мэхъэджагъи, а зэкIэ кIыгъэтхъэу Исхъакъ тарихъ романым ижыкIэ лъапкыым ылэжыгъэ жэрыIо творчествэр — адыгэ фольклорыр игъэ-кIотыгъэу мыщ щигъэфедагъ: гушылэжхэр, пшысэ-ушъыйхэр, нарт къэбархэр, тхыдэхэр. Ахэм ахэлъ гъэсэпэтхыдэр зэкIэ, Iушыгъэр, бзэшIуагъэр романым къекIоу, къэзэгъыпэу хигъэуцугъэ ыкIи ахэмкIэ иобраз зэфэшъхъафхэри — Нахълэш, Усэрэжъ; ныбжьыкIэхэмкIэ — Лагъу, Гуфэс, Зэфэс ыкIи бзыльфыгъэхэмкIэ Нахълэш ишъхъэгъусэу Нысэдэх ыкIи япшъэшъэжыеу Накъэ — лъапкы шыкIэ-IуакIэхэм акIырыплIы-хъу, арыпсэхуэу зэрэщытыр романым инэкIубгъохэм зафэу къащIотыкIыгъ.

Унагъо умыхъоу, хэгъэгу ухъуштэп

Мы гушылэжыым хэлъ гупшысэр кыу-шыхъатэу романыр гъэпсыгъэ. Ар зыфэгъэхыгъэр Бэлэгъэ Нахълэшэрэ ишъхъэгъусэу Нысэдэхэрэ.

Тхылъыр кырызэлIуехы авторым зыфэдэр къэлотэгъоу чIыопс дахэм Нахълэш ихаплэ, иунэ, ибылым пIашъэхэр зэрэщIыгъэхэр. Ашхыни ахъуни ахэр щыкIэхэрэп: яI уни, мэщIагъи, гъэцхэкIхэри, былымхъуплэхэри, ахэм яфэлэ-фашIэхэр зыгъэцкIэрэ нэбгырэ заули. Унагъом ибысымыр, ипкъэур — Бэлэгъэ Нахълэш, нахъыбэрэмкIэ, лIы шыкIэ хабзэу, зэкIо гъогум тет. Зэ джаш фэдэу къэкIожызэ, шыу нэгъоджэ пырацэу, зишыбгъэ кIэлэцIыкIу дэсыгъэр ыпэ кыфагъ ыкIи ар кыщищэфыгъ.

Ежъ Нахълэш нырэ тырэ имылэу, ятэшым ыпIужыгъагъ. КIэлэпкъым зеу-цом, лъэгъуныгъэр кыфэкIуагъ, ау зыфаеу ыгу рыхъыщтыгъэр (Акуандэр) нэмыкIым дэкIуагъ — зэшъхъащыкIыгъэх.

Джашыгъум идэхэгъэу ухигъэлъыхъу-хъанэу щыт Нысэдэхэ ащ кыхыгъ. Шъыпкъэ, бзыльфыгъэ ныбжьыкIэмкIэ ар лъэбэкъу псынIагъэп, ау Нысэдэхэ кыфэгумэкIын е кышъхъащыгушыкIын илэжыгъэп. Ышыпхъу нахъыкIэ дахэу Рампэс Тыркуем ращыгъагъ, ар ыгу кызыкIыкIэ, Бэлэгъэмэ янысэ, нэпсыр фэубытыщтыгъэп, псаоу цыIэу ышIэмэ, нэмыкI горэми фэмыеу, Тыгъэ Тхъэшхом шIу кыфишIэнэу елъэлущтыгъ.

Нахълэш шъэожыеу гъончэджыпхъэ ашIынэу ахыщтыгъэр кызэдищи кызэ-кIожыым, ежъхэм бын зэдырмылагъэми, шъаом къокIэ ехъопсагъэп, унагъом IэпыIэгъу фэхъун зыфэлIощтыр зыдиIы-гъыгъ. Илъэсибл горэ ыныбжьыгъэшт, ау шъэожыем ипIакIи ишIыкIи зэрэлү-шыр кыуагъашIэщтыгъ, гулпытэ чан зэриIэри гъуащэщтыгъэп. IорышIэ дэдэу, иныгъэу цIыкIу хъужыгъэм фэдагъ Лагъо.

Нысэдэхэ сабыир псынIэу ыгу нэ-сыгъ, ау лIым кыфигъэпытагъ ыкIи кызэримылIыфыгъэр, зэрэхымэр, уна-гъомкIэ IэпыIэгъу хъуным тегъэпсы-хъагъэу ар кызэрищагъэр. Нахълэш ыцIэм фэдэр ышъхъэу, пкъые хъазырыгъ, цыфхэм ахахъэу, ахэкIэу, нартхэми ялээгъэлым фэдэу зыкышъыхъужыу, шъхъащытхъужы хъазырыгъ, ыгукIэ шIо-игъор, ынапшIэ тырипхъэу. Дыс хъазы-рыгъэми, зыгу пытэу зэкъодзагъэхэм ащыщыгъэп, псынIэу кIэжыкIыжыщтыгъ. Нахълэш унэгъо лъапсэ зидзыгъэр тIэкIу шIагъэми, зэшъхъэгъусэхэм сабый зэдырIагъэп. Ащ Нахълэш ыгъэцыхъу, хымэ кIалэу Лагъо еубзэкIырэ шъхъэ-гъусэм ар фэгубжыщтыгъ, бэрэ ыгу хигъэкIэу хъугъэ, ау егъэлыгъэ зэрилуа-гъэр зыдишIэжъэу, дэкIэу кызыкIожыкIэ, шъузым фэшъабэщтыгъ. Бэлэгъэмэ я Нысэдэхэ Тыгъэ Тхъэшхом зэрилэкIэу елъэлущтыгъ лIыр зыфэлIэрэ сабый-кIэ-лэхъу къаритынуу. А мафэри къэсыгъ, Нысэдэхэ ышIо сабый хэфагъ. Къэбарыр къэлотэгъошIуми, сабыир къэхъугъошIоп ыкIи пIугъошIоп... Ау къэсыгъ а мафэри — Нысэдэхэ пшъэшъэжыеу кыфэхъугъ; Нахълэш зыкIэхъопсыщтыгъэ шъаор арыгъэп, арыти, игухэкI-гумышIу фэдэу, бэрэ цIэ зымылэу щытыгъэ пшъэшъэ цыкIуым тым — «Накъ» фиусыгъ («нэкъэ цыкIу, пкIэ гъэшIэгъон, теплъэшхо зи-мыл» кыкIырэр). Ным ар кыгурылуагъ, ау лIым пэлъэшыгъэп, тыщыпIэ ыкIи

Цыфымрэ гъашIэмрэ

ИгущыIэ иIофшIагъэ илъагъу

Лъапкъ гупшысэр щылэныгъэм щызезы-хьэрэ цыфыр сыд фэдэ IофшIэн фэ-гъэзагъэми, ыгу кытеофэ имурадхэм афэклошт.

Брыцу Мырзэкъан къокIы-плэм ылъэныкъокIэ Адыгеим игунапкъэхэр кызыщехъэхэр-рэ къуаджэу Фэдэ 1948-рэ илъэсым, бэдзэогъум и 26-м кызыщыхуагъ, икIэлэцIыкIуагъор щыкIуагъ. Кавказ икыушхъэ жэкIэфхэр пчэдэжыпэм къэ-шIэтыхэу зилъэгъухэкIэ, нэгү-шоу яплъызэ гукIэ адэгущыIэу бэрэ уахътэ къекIугъ. Анахъэу зыгъэгумэкIыштыгъэр илъапкъ гупсэ инеушырэ мафэ кыры-кIоштыр ары.

«Композиторэу Тхьабысымэ Умарэ кызыщыхуагъэ чылэм уащIагъу, ащ иорэдхэм уадэ-лугъэу сыдэуштэу рэхъатны-гъэ кызыщехъгъэфэщтэ?» зы-фэплостт упчIэхэр иныбджэгъу-хэм аритэу мафэхэр къекIу-гъэх. Фэдэ Адыгеим игупчэ пэудзыгъэу мэлсэуми, лъапкъ шIэжъ къэбархэм цыфхэр ащы-гуазаэх.

Сэнэхъатыр, лъапкъ шIэжыр

Мэкъумэщ техникумыр Мыекъуапэ, Пшызэ мэкъумэщ апшъэрэ еджапIэр Краснодар къащухыгъэх. Илъэси 2 дзэм къулыкIур щыхыгъ. Мыекъопэ районим исовхозэу Н 10-м механикэу, гаражим ипашэу илъэс 15 Iоф ышIагъ. 1985-рэ илъэсым кызыщублагъэу 2022-м нэс Iахъэхэлъ IофшIа-плэу «Мыекъуапавтотуристым» ипэщэ шхьалэу шытыгъ.

Илъэс 37-рэ зы IэнатIэм Iу-тыгъэ цыфым укытегушылэ зыхьукIэ, зэгъэпшэнхэм уакы-пкъырэкIы. М. Брыцум ишIуа-гъэкIэ ащыц IофшIаплэм зы-зэриушъомбгъуагъэр, Адыгеим зекIо къахIохэрэм япчъагъэ зэрэхъауагъэр, цыфхэм яфэло-фашIэхэм ягъэцкIэн шэпхъэ лъагэхэм зэрэхъуагъэр.

ЗекIо Iофхэм афытегъэпсы-хъгъэ автобуси 100-м нахьы-бэ автобазэм илэ хъугъэ. Iоф-шIаплэм икыутамэхэр Шъачэ, Ермэлхьаблэ къащызэлухыгъэх. КIэлэцIыкIухэм япсауныгъэ зы-щэгъэпытэрэ ыкIи зызыщэгъэ-псэфырэ унэхэм япашэхэм зэпхыныгъэ адырилэу Iэпылэгъу афэхъуштыгъ. ИшIушIагъэ кIэ-лэцIыкIухэм, ны-тыхэм, кIэлэ-плухэм зэралъыIэсырэр бэмэ щысэтехыплэ афэхъуштыгъ.

Бгъэфедэн плъэкIырэ иску-сствэм пылъ Iэпэласэхэм ныб-джэгъуныгъэ адырилэу псэу-

щтыгъ. Адыгэмэ зэралоу, цыфым ынэгү ыгу илъым уфещэ. Мырзэкъан ыдэжъ къэмыкIохэзэ, ежъ алу-кIэщтыгъ, ящыкIэгъэ Iэ-пылэгъум гу лъитэщтыгъ.

ЗэлашIэрэ Iэпэласэу ГъукIэ Замудин плуаблэ-хэр, музыкальнэ лъапкъ Iэмэ-псымэхэр ышIыхэ зыхьукIэ, гуетыныгъэу ащ хэлыр М. Брыцум ыгъэшIагъоштыгъ, Iофыр лъыгъэкIотэным фэшI гусэ фэхъуштыгъ.

Цыфым ыцIэ ежъ зы-фэшIыжы. Мырзэкъан щытху кыхыным пае шIушIэ Iофхэм ахэлажъэщтыгъэу зыми кыуи-лоштэп. Адыгэ кушъэр зышIырэр лъапкъым ицIыф пчъагъэ зэрэхъоштым зэрегупшысэрэм мэхъэнэ ин илэу ылытэщтыгъ.

Щыгын закъор арэп цы-фыр зыгъэдахэрэр. Iэдэбэу хэлым, шэн-хабзэу зэрихъ-рэм, акылыр зэригъэфедэрэм уагъэгъуазэ. Мырзэкъанэ ыма-къэ Iэтыгъэу гушылэныр шэны-шIу фэхъуагъ. Атекуоштыгъэп шхъае, игупшысэхэр цыф-хэм алъыгъэлэсыхэ шIоигъуагъ, зыдэгущыIэрэм кызыэхихынэу фэагъ.

Укызэхамыхы зыхьукIэ...

Лъапкъ Iофыгъохэм агъэгү-мэкIыштыгъ. Адыгэхэр итэ-

къухагъэхэу дунаим зэрэщы-псэхэрэр къыдилъытэзэ, язэ-лбыIэсыкIэ амалхэм ягъэфед-дэн бэмэ зэдыряIофэу ылъэ-тэщтыгъ.

СурэтышI-модельер цIэрылоу СтIашъу Юрэ адыгэу дунаим тетхэм иIофшIагъэкIэ зэралъы-Iэсырэм, США-м, Сирием, Тыр-куем, нэмыкIхэм зэращIагъэм, лъапкъхэм язэпхыныгъэ игъэ-пытэн зэрэпылбым гупшысэ куоу хэлыр кыхыгъэщыштыгъ, зэхэщэн IофыгъохэмкIэ ишIуагъэ ригъэкIыштыгъ.

Автобазэм икIыхэзэ Румы-нием, Венгрием, Польшэм авто-бусхэмкIэ кIоштыгъэх. М. Бры-цум иамалхэм хэхъоныгъэхэр зафэхъум, тильэпкъэгъухэр зыщыпсэхэрэр Тркуем, Сири-ем, фэшхъафхэм зекIо Iофхэм апылхэр ащIагъэх. Iофэу ышIэрэм псэ кыпигъэкIэныр шэнышIу фэхъуагъ.

ЕгъэжъапIэм ипытапIэхэр

Адыгеир Краснодар краим кызыхэкIыжы-гъэр, республикэ об-щественнэ движениеу «Адыгэ Хасэр» зызэхэ-щагъэр, нэмыкI хъугъэ-шIагъэхэр М. Брыцум кылотэжыхъу пчъагъэ-рэ зэхэтхыгъэх. Iофым игупчэ итыштыгъэми, кызыщытхъужъэу зыкIи кыхэкIыгъэп.

СССР къэралыгъо-шхор зэгъырагъэзыгъ. Лъапкъ Iофыгъохэм шхъэ-ихыгъэу уатегушылэныр кызырыкIоп. Республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэр» зэхэщэ-нэу фежъагъэх, ау зэлү-кIаплэ илагъэп.

— Мырзэкъан кIэща-кIохэм ахэтыгъ, — кылотэжы республикэ общественнэ дви-жениеу «Адыгэ Хасэм» игъэцэ-кIэкIо куп хэтэу Болэкъо Ас-лъан. — Апэрэ уахътэм филар-монием щызэлүкIэхэу фежъа-гъэх. А лъэхъаным Адыгеим итеатрэ ихудожественнэ пащэу щытыгъэ ТхьакIумэщэ Налбый зэлүкIаплэ къафигъотыгъ.

Мыекъопэ районыр Красно-дар краим хагъэхъажыным пылхэм Адыгэ Хасэм хэтхэр алүкIэщтыгъэх. Брыцу Мырзэ-къан шIэныгъэлэжъхэм, лъапкъ Iофыгъохэм апылхэм ягъусэу зэхэхъэхэр зэхэщэщтыгъэх.

— «40-мэ я Комитет» зыфи-лорэм ишIушIагъэ тцыгъупшэрэп, — кылотэжы республикэ об-щественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» итхъаматэу Лымыщэкъо Рэмэзан. — Республикэм икыэ-ралыгъо гъэпсыкIэ игъэпытэн чанэу хэлэжъагъэх. Конституци-ер, Гербыр, Гимныр аштэнхэм,

республикэ быракъым тегушылэ-нхэм, адыгабзэр урысыбзэм фэдэу къэралыгъуабзэу хэбзэ унашъокIэ аштэным, нэмыкI Iофыгъохэм Адыгеим и Апшъэрэ Совет идепутатэу Брыцу Мыр-зэкъан чанэу ахэлэжъагъ. Зэ-лъашIэрэ тхакIоу, общественнэ IофшIэшхоу Шхъэлэхъо Абу М. Брыцум фэдэхэу япшъэрыл-хэр дэгъоу зыгъэцкIэрэ депу-татхэм, Адыгэ Хасэм хэтхэм къащытхъоу бэрэ тырихьыллагъ. Лъапкъ искусствэм щыцIэрылохэу Къулэ Амэрбий, Нэгъаплъэ Ас-кэрбий, фэшхъафхэр М. Бры-цум зэрэфэразэхэр зэхэхъэхэм къащалоу пчъагъэрэ зэхэтхыгъ.

ЗэгурыIоныгъэр

ЕплъыкIэ зэфэшхъафхэр ялэх нахъ мышIэми, зы Iофым тегу-шылэхэрэр зэгурыIонхэ, зэрэ-лытэнхэ фаеу М. Брыцум ылытэщтыгъ. Аужырэ уахътэм республикэ общественнэ движе-ниеу «Адыгэ Хасэм» икупэу уплэкIунхэм афэгъэзагъэм ар ипэщагъ. Зэгъэпшэнхэр ышIыхэ-зэ Адыгэ Хасэм иапэрэ илъэс-хэмрэ лъэхъанэу тызыхъатымрэ зэфихысыжыштыгъэх. IофшIа-гъэу щылэм ыгъэгъушхоштыгъэми, щыкIагъэу щылэхэм ябгукIонэу фэагъэп. Адыгабзэм изэгъэшлэн, игъэфедэн, тарихым ныбжыкIэ-хэр нахьышIоу фэгъэсэгъэнхэм емызэщэу къатегушылэщтыгъ.

— Мырзэкъанэ ышнахыкIэу Рэмэзан дэгъоу сэшIэ. Парла-ментым идепутатэу илъэсыбэ-рэ шытыгъ. Гушылэ дахэм гур зэригъэушъэбырэр изекIокIэ-шыкIэхэм къахэщэу бэрэ сы-рихыыллагъ. Мырзэкъанэ гушылэ-нэ IофшIэныр кыкIэлъыкIон зэрэфаем сыдигъуи ыналэ ты-ридзэщтыгъ, — тизэдэгущыIэгъу лъагъэкIуатэ Р. Лымыщэкъом.

Мырзэкъанэрэ ишхъэгъусэ-рэ пшъэшылтIу зэдаплугъ. Мадинэ филологии шIэныгъэхэмкIэ кандидат, Данэ Адыгэ Республи-кэм и Парламент икыулыкIушI.

Адыгэ быракъыр мамырэу дунаим зэрэщыбыбатэрэм Бры-цу Мырзэкъан рыгушхоштыгъ. IэкIыб къэралхэм арыс тильэп-къэгъухэр, республикэм ис лъапкъхэр быракъым зэрэзэф-ищэхэрэм нэгүшоу къатегушылэ-щтыгъ. Къэралыгъо гъэпсыкIэ илэу Адыгеир зыщылэр илъэси 100 зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ мэфэки зэхэхъэхэм ахэлэжъэнэу зыгъэхъазырыштыгъ, ау инасып кыхыгъэп. Уз хьылъэу къэбэ-ныгъэм ыгу кыгъэгъуцугъ.

Нарт шэн-хабзэхэр зыхэлъ адыгэ хульфыгъэу Брыцу Мыр-зэкъан ыгу кытемыожьрэми, иныбджэгъухэм, илахьылхэм, Адыгэ Республикэм щыпсэхэрэм ащыгъупшэщтэп, ишIушIа-гъэкIэ къытхэтыштыгъ, иIофшIагъэ лъагъэкIотэщт. Тхъэм джэнэт лъаплэ кыритынэу тыфельэу.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Гурыт еджапIэхэр агъэкIэжых

ИлъэсыкIэ еджэгъум ехуылIэу къоджэ псэупIэхэм адэт еджапIэхэм ягъэкIэжын пшъэрылъ шъхьалэхэм ащыщ. Палъэм ехуылIэу спортивнэ зал 13 агъэцкIэжыщт. Ахэм сомэ миллион 27-м еху апэлуагъэхьащт.

Ащ нэмыкIэу, мы илъэсым къыщегъэжыагъэу еджапIэхэм игъэкIотыгъэ гъэцкIэжынкIэр яшылIэгъэнхэмкIэ илъэситф палъэ зиIэ федеральнэ программэм игъэцкIэн аублагъ. Ащ къыдыхэлъытагъэу 2022-рэ илъэсым тирес-публикэ ит еджэпIи 9, къыхьащт илъэсым учреждени 7 агъэцкIэжын гухэлъ щыл.

Мыщ епхыгъэ IофшIэнхэм аналэ атырагъэтынэу муниципальнэ образовани-ехэм япацэхэм пшъэрылъ афишылгъ АР-м и Премьер-министрэ иIэнатIэ зыгъэцкIэрэ КIэрэцэ Анзаур.

— ИлъэсыкIэ еджэгъум зэкIэ еджапIэхэр фэхъазырынхэм фэшI гъэцкIэжынкIэр зэрэлъыкIуатэхэрэм зэрифэшъуашэу шъуалыплъэн фэе. 2024-рэ илъэсым игъэкIотыгъэ гъэцкIэжынкIэр зэрашылIэщт еджапIэхэм якъыхэхын бэдзэогъу мазэм едгъэжыагъ. Муниципалитетхэмрэ ведомствэхэмрэ мы Iофым чанэу хэлэжынхэ фэе. Республикэм ит еджапIэхэм янахыбэм игъэкIотыгъэ гъэцкIэжынкIэр арашылIэнхэу Адыгеим и ЛIышъхьэ пшъэрылъ къыт-фишыгъ, — къылуагъ А. КIэрацэм.

Адыгеим щыщ нэбгыритIум уголовнэ Iоф къафызэIуахыгъ

ЩынэгъончъэнымкIэ федеральнэ къулыкъум ишъолъыр ГъэlorышIапIэ Адыгеим щыпсэурэ нэбгыритIум альэны-къокIэ уголовнэ Iоф къызэлуихыгъ. АшIэ хэлъэу нэбгы-рэ зауIэмэ ыкIи зэхэцкIо купым кощын Iофхэм альэ-ныкъокIэ бзэджэшIагъэ зэрэзэрахьагъэм фэшI ахэр агъэмысэ.

ГъэlorышIапIэм икъулыкъушIэхэм зэрагъэунэфыгъэмкIэ, ашъхьэ ифедэ зэрэхьу-щтым пылхэу кавказ IэкIыб республикэхэм къарыкIыгъэ нэбгыриплIым Урысые Федерацием къыщекIокIынхэ альэкIынэу документ нэпцIхэр афашыгъэх. Ащ къыхэкIыкIэ IэкIыбым къыкIыгъэхэр Урысыем хэбзэнчъэу щыпсэугъэх.

Уголовнэ Iофым хахьэу къулыкъушIэхэм лыхьун Iофтхьабзэхэр зэрахьэхэзэ бзэджашIэхэр зыдэщылэхэр агъэунэфыгъэх, миграционнэ ыкIи IофшIэным епхыгъэ зээгъыныгъэ тхьэпэ нэпцIхэр, печатыр, штампыр къалахыгъэх. Мыхэм мы уахь-тэм ехуылIэу хьапсым чIэсых.

Къэорэ пкъыгъор къагъотыгъэп

Хьыкумым иунэхэм ыкIи сатыу гупчэм къэорэ пкъыгъор ачIэлъэу къэбар нэпцIыр зыгъэлугъэр Адыгеим ихэбзэхьумэкIо къулыкъухэм агъэунэфы.

КъулыкъушIэхэм унэхэр къызалыхьум къэорэ пкъыгъор ачIэмылъэу къычIэ-кIыгъ.

2022-рэ илъэсым бэдзэогъум и 5-м Адыгеим ихэбзэхьумэкIо къулыкъухэм

къэбар къалэкIэхьагъ хьыкумым иунэхэу ыкIи сатыу гупчэу Мыекъуапэ дэтхэм къэорэ пкъыгъор ачIэлъэу. Урысыем хэгъэгъу IоцI IофхэмкIэ и Министерствэ иотделэу Мыекъуапэ щылэм мы хьугъэ-

шIагъэмкIэ псынIкIэу уплэкIун Iофтхьа-бзэхэр зехищагъэх.

Муниципальнэ образованиеу «Къалэу Мыекъуапэ», хьыкум учреждениехэр, сатыу гупчи 4 ыкIи ащ къыпэгъунэгъу

унэхэр къызалыхьухэм къэорэ пкъы-гъор къачIагъотагъэп. Мы уахьтэм хэбзэхьумэкIо къулыкъухэм оператив-нэ ыкIи лыхьун Iофтхьабзэ тедзэхэр лъагъэкIуатэ.

Адыгеим иполиции шъугу къегъэ-кIыжы, УФ-м и Уголовнэ кодекс иста-тъяу 207-м «Терроризмэ нэшанэ зиIэ къэбар нэпцIыр зыгъэлурэм ехьылIагъ» зыфиIорэм къызэригъэнафэу мыщ фэдэ бзэджэшIагъэ зезыхьагъэм илъэси 10-м нэс хьапс тыралыхьан альэкIыщт.

Творческэ зэлукIэгъу

Мыекъуапэ щыIагъ

Московскэ поэтэу ыкIи музыкантэу Вячеслав Качиным итворчествэкIэ АР-м и Лъэпкъ тхылъеджапIэ зэлукIэгъу щыIуагъ. Ащ поэтиер, музыкэр зикIасэхэр хэлэжыагъэх. Поэтыр апэрэу Адыгеим къэкIуагъ, тикъэлэ шъхьалэ лъэшэу гум хапкIэу, нэсэу ылытагъ.

УсакIор къыблэ зекIо-гъогум илъэс хьугъэу тет, Краснодар

краим ащ фэдиз уахьтэр — илъэсыр щигъэкIуагъ ыкIи твор-

ческэ проектэу «Человек, ко-торому надо...» зыфиIорэм

къыдыхэлъытагъэу, Мыекъуапэ ихьэкIагъ. Ащ къызэрилуагъэм-кIэ мыщ фэдэ творческэ зэлукIэ-гъухэм, иусэн-тхэн къызэкIа-гъаблэ, ыльэгъуи, зэхихи, зэ-хишIи усэкIэ къыреIотыкIы. ИкIас зыплыхьан-къэкIухьаныр, цыф зэфэшъхьафхэм ахэтыныр, а зэкIэ тхьапэм ригъэкIужы-ныр. Джа нэшэнэшIур урысые поэтэу В. Г. Качиным итвор-чествэ къыхэщы.

Творческэ зэлукIэгъоу Лъэпкъ тхылъеджапIэм щыIуагъэр къы-зэлухыгъ ыкIи зэрищагъ крае-веденимерэ литературэмрэкIэ отделим ибиблиограф шъхьалэу Александр Данильченкэм. Ащ кIэкIэу усакIом ишъIэныгъэ ыкIи итворчествэ Iофтхьабзэм къе-кIоIагъэхэр щигъэгъозагъэх.

Вячеслав Германович Качи-ныр 1964-рэ илъэсым къалэу Москва къыщыхьугъ. ГИТИС-м щеджагъ, театрэу Ермоловам ыцIэ зыхьырым зы зауIэрэ Iоф щышIагъ, ау ежъ ыгу зэлызы-лыгъ усэн-тхэнымкIэ етIанэ шIоигъоу зыгъэзагъ.

Вячеслав Качиныр пстэуми

апэу — усакIо, итворческэ Iэ-пэлэсагъэ зиштагъ, Урысыем итхакIохэм я Союз хэт, усэ сборникищмэ яавтор «Два рубля до луны», «Человек, которому надо...», «Все приближение мое...».

Иусэхэр гум нэсых, щылэны-гъэшхор зыфэдэр ахэм къып-фалуатэ, урыс литературэшхом ишапхьэхэр зэрэхэмыкIуакIэ-хэрэр къаушыхьаты.

Творческэ зэлукIэгъум игуа-пэу авторыр иусэ зэфэшъхьаф-хэм къыщаджагъ, цIыфхэм яупчIэхэм джэуапхэр къари-тыжыгъ.

Iофтхьабзэм къырагъэблэгъэ-гъагъэх тхэкIо организациеу «Ошъутенэм» хэтхэр, къалэм иинтеллигенције, тхылъеджэхэр ыкIи ежъ тхылъеджапIэм ило-фышIэхэр, СМИ-хэр.

Творческэ зэлукIэгъум хэлэ-жыагъэ пэпчъ ыгъэдэлугъэ ыкIи ыгъэгупшысагъ, гущылэр сыд фэдэрэ бзэкIэ къэлугъэми, кIуачIэ зиIэба. Ары. Цыф пэпчъ зы шлуагъэ горэ хэлъэу къэхьу, В. Качиныр усакIо ыкIи музы-кант, орэд 200 фэдиным яавтор, ахэр къалох. УсакIом, музыкан-тым игухахьэ зиштэнэу, иусэ макъэ зиIэтынэу фэлъэлугъэх.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтым итыр: **усакIоу В. Качиныр.**

Искусствэр — тибайныгъ

Къэралыгъо гъэпсыкIэм хагъахъо

Къэралыгъо гъэпсыкIэ илэу Адыгеир зыпсэурэр илъэси 100 зэрэхурэм фэгъэхыгъэ сурэт къэгъэлъэгъон Краснодар къыщызэлуахыгъ.

Краснодар краим къаугупшы-сыгъэ искусствэхэмкIэ исурэт къэгъэлъэгъуапIэ Адыгеим ипрофессиональнэ сурэтышхэмрэ исурэттэхэмрэ ялофшлагъэхэм афэгъэхыгъэ зэхэхэр бэдзэогъум и 6-м игъэкIотыгъэу шыкIуагъ.

Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Мафэхэр Краснодар краим шызэхашагъэх. Адыгеим культурэмкIэ и Министерствэ иотдел ипашэу, республикэм культурэмкIэ изаслуженнэ Ioфы-

шIэу Шэуджэн Бэлэ зэхэхэм хэлэжъэхэрэм къафэгушIуагъ, лъэпкыбэ зыщыпсэурэ Адыгеим итворческэ купхэм ялофшлагъэ шэпхэ лъагэхэм зерадиштэрэр, сурэтхэм республикэм ишылакIэ къызэрагъэлъагъорэр хигъэунэфыкIыгъэх.

Зэхэхэм къышыгушылагъэх Адыгэ Республикэм иофициальнэ лыкIоу Краснодар краим шыIэм игуадзэу А. АкIэгъур, Пшызэ икьзэхэхэм яапэрэ атаманэу, тарихъ шIэныгъэхэмкIэ

кандидатэу, Пшызэ IoфшIэнымкIэ и Лыхъужэу В. Громовыр.

Зэхэхэм яепллыкIэхэр къыщыIотыкIыгъэхэм ащыщых АР-м исурэтышхэм я Союз итхаматэу, Адыгеим искусствэхэмкIэ изаслуженнэ IoфышIэу Е. Абакумовар, Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министерствэ исурэт къэгъэлъэгъуапIэ ипашэу, Адыгеим инароднэ сурэтышIэу А. Бырсырыр, Адыгеим исурэттэхэм я Союз итхаматэу, Адыгеим культурэмкIэ изаслуженнэ IoфышIэу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журналистэу А. Кирнос, Краснодар исурэт къэгъэлъэгъуапIэу «Санталым» ипашэу Н. Чижовар, нэмыкIхэри.

Живописым, графикэм, бгъэфедэн плъэкIышт искусствэм, скульптурэм яхыплэгъэ IoфшIэгыи 123-рэ сурэтышI 42-мэ къагъэлъа-

гъэабзэр ащызэхэпшагъэми, урыгушхонэу щыт.

— Сурэттэх 28-мэ яIoфшIэгъэ 70-рэ Краснодар къыщытэгъэлъагъо, — къелуатэ дунаим щызэлъашIэрэ Аркадий Кирнос. — Адыгеим итарихъ, ишылакIэ къытIотыкIы, зегурылоныгъэ тхэлъэу тикъэралыгъо гъэпсыкIэ зэрэдгъэпытэрэр цIыфхэм алытэгъэлэсы.

Жанрэхэу портретыр, репортажыр, чIыопсыр, Адыгеим щыпсэурэ лъэпкхэм яшэн-хабзэхэр, республикэр лъэханым зэрэщылыкIуатэрэр сурэттэхэм ягупшысэхэм ащыпхыращы.

Щытхур къыфахы

Адыгеим исурэттэххэр Урысыем изэнэкьокьухэм чанэу ахэлэжъэх, апэрэ чIыпIыщыр къыдэзыхыгъэхэм ащыщых. Искусствэм илэпэласэхэм яIoфшIагъэхэр къэралыгъо 40-м нахыбэмэ къащэгъэлъэгъуагъэх. Дунаим тет музей цIарылохэм Адыгеим щашыгъэхэр ачIэлъых.

Бырсыр Абдулахъ къызэрэтилуагъэу, адыгэ лъэпкыыр итэкухьагъэу IэкIыб къэралхэм ащэпсэуми, иныдэльфыбзэ, икультура, ишэн-хабзэхэр шыгъупшэхэрэп. Зэпэпкыэгъухэр искусствэм зэфещэх, лIэужхэм язэпхыныгъэхэр егъэпытэх.

Адыгэ Республикэм ихэхьоныгъэхэм, лъэпкыэу тишъолпыр исхэм языкIыныгъэ зэрэпытэрэм, гъунэгъу краим зэпхыныгъэу дытиIэм зызэриушъомбгъурэм афэгъэхыгъэ къэгъэлъэгъоныр бэдзэогъум и 17-м нэс Краснодар щыкIощт. Искусствэр зышIогъэшIэгъонхэр зэхэщакIохэм рагъэблагъэх.

Къатхэхэрэм яшIошIрэ редакцием иепллыкIэхэмрэ зэтемыфэнхэ алъэкIышт.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхэзыщагъэр ыкIи къыдэзы- гъэкIырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкы IoфхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкыгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ- шыIэр:

385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къаIихырэр А4-кIэ заджэхэрэ тхьапэхэу зипчъагъэкIэ 5-м емыхъухэрэр ары. Са-тырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахъ цыкIунэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкIегъэкIожыхъх.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зышаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын IoфхэмкIэ, теле-радиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлы-лэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхъатыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зышыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи

пчъагъэр
4799

Индексхэр

П 4326

П 3816

Зак. 1247

Хэутыным узщы-кIэтхэнэу щыт уахътэр

Сыхъатыр

18.00

ЗыщыкIэтхэгъэхэ

уахътэр

Сыхъатыр

18.00

Редактор шъхьалэр

Дэргэ Т.И.

Редактор

шъхьалэм игуадзэр

Мэщлэкъо С. А.

ПшъэдэкIыжъ
зыхъырэ секретарыр

Тхьаркьохъо
А. Н.